

Umění 19. století

Umění „dlouhého 19. století“ (1780-1918)

Styly a směry, sdružení a umělci

- Neo/klasicismus (David, Ingres, Canova, Thorvaldsen, Soane, Klenze)
- Umělci imaginace a iracionality: Goya, Füssli, Blake
- Nazaréni (Cornelius, Overbeck, Führich, Tkadlík)
- Romantismus a realismus v malířství (Géricault, Delacroix, Courbet, Daumier, Barbizonská škola: Millet ad., Purkyně, Čermák, Pinkas)
- Reformátoři krajinomalby: Constable a Turner
- Prerafaelité (Millais, Hunt, Rossetti)
- Ruskinovy teorie, hnutí Arts and Crafts
- Architektura historismu (Semper, Le Duc, Hansen, Zítek)
- Akademismus a salónní umění (Couture, Makart, Brožík, Hynais)

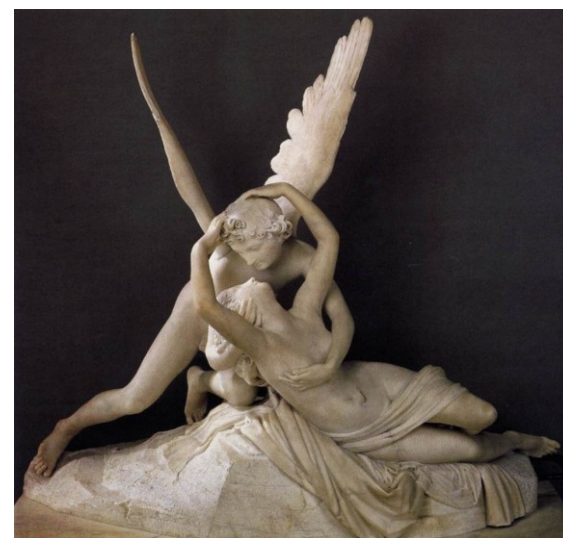
Umění „dlouhého 19. století“. Styly a směry, sdružení a umělci /dokončení/

- Počátky fotografie (Niépce, Daguerre, Fox Talbott)
- „Česká národní klasika“: generace Národního divadla i její předchůdci (Zítek, Levý, Myslbek, Mánes, Aleš, Brožík)
- Impresionismus ve Francii (Manet, Monet, Renoir, Degas)
- Impresionismus v Čechách (Radimský, Slavíček, Hudeček)
- Reformní směry v sochařství (Rodin, Bílek)
- Secese (Horta, Gaudí, van de Velde, Beardsley, Mucha)
- Postimpresionismus (Cézanne, Gauguin, van Gogh, Seurat)
- Avantgardní směry - fauvismus, expresionismus, kubismus, futurismus, abstrakce

Počátky neo/klasicismusu

Anton Raphael Mengs, J. J. Winckelmann, cca
1777

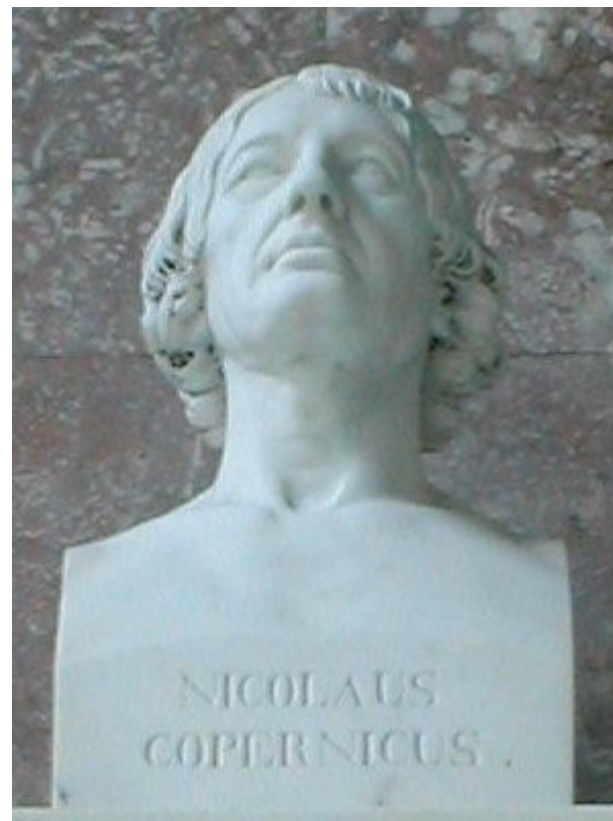
Jacques Louis David, Přísaha Horatiů, 1784-85
Antonio Canova, Amor a Psyché, 1787

Umění neo/klasicismusu

Leo von Klenze, Walhalla u Řezna 1830-1842

J. G. Schadow, busta M. Koperníka

Horace Walpole

/autor gotického románu *Otrantský zámek*/

Strawbery Hill, Twickenham, 1749-1777

/novogotika jako exotismus a zároveň inspirace
pro romantickou fázi historicismu/

Historicismus v architektuře

- teoretické koncepty

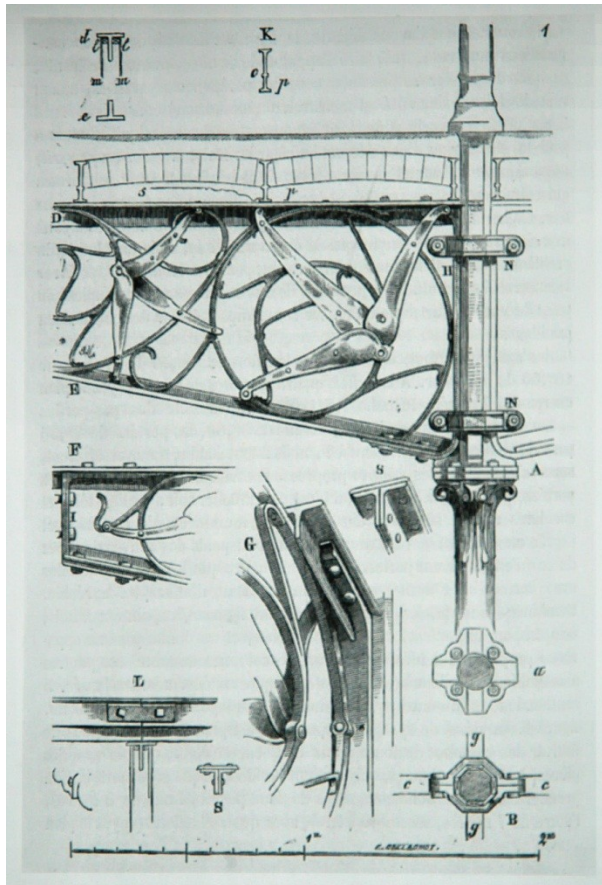
- **Heinrich Hübsch**, *In welchem Stil sollen wir bauen*, 1828 (V jakém stylu máme stavět)
- **Gottfried Semper**, *Die vier Elemente der Baukunst. Ein Beitrag zur vergleichenden Baukunde*, 1851 (Čtyři elementy stavitelství. Příspěvek k srovnávací stavební vědě)
- **Týž**, *Der Stil in den technischen und tektonischen Künste oder Praktische Aesthetik*, 1861-1863 (Styl v technických a tektonických uměních neboli Praktická estetika)

Gottfried Semper, Opera v Drážďanech, od 1838

Eugène Emmanuel Viollet-le-Duc
ilustrace k jeho spisu o architektuře, 1872
obnova města Carcassonne, od 1844

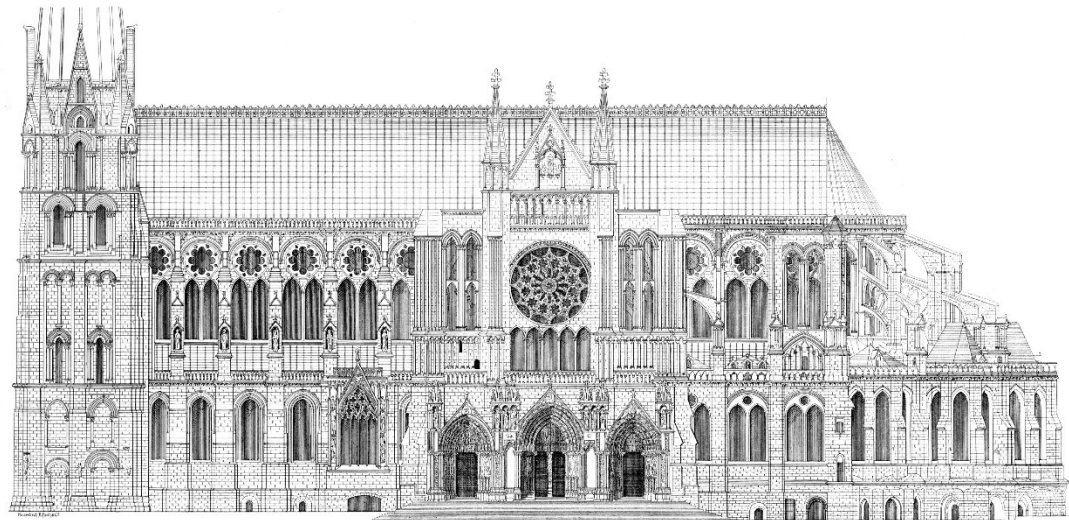
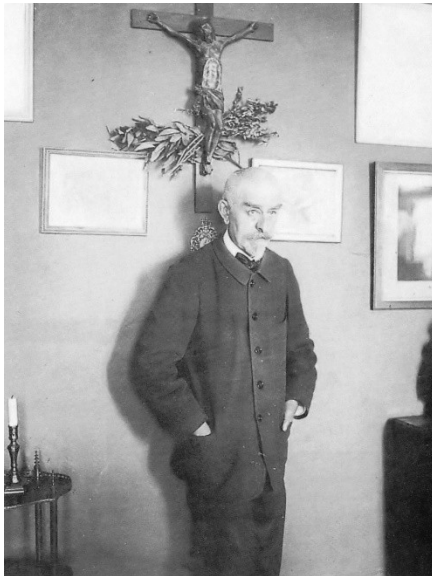
Josef Zíték

Národní divadlo v Praze, 1868-1881, po požáru
upraveno do 1883, spolupráce Josef Schulz

Kritika architektonického historicismu

- Rozpor mezi bytím a vědomím, nepůvodnost – pouhé výpůjčky z historie, neschopnost vytvořit styl pro moderní dobu, opomíjení podstaty architektury (práce s prostorem) atd.
- Durtal, hrdina Huysmansova románu *Katedrála*: *“jest tomu již hezká doba, co [Francie] nezrodila architekta; lidé, kteří se zahalují v toto jméno, jsou jen fušeráky, zedníky bez vší osobitosti, bez vší vědy. Nedovedou již ani obratně plagovati svých předchůdců! Čím jen jsou nyní? Příštipkáři kaplí, látaři chrámů, ševci, prťáky!”* Joris-Karl Huysmans: *Katedrála* (přel. F. Odvalil), *Nový život* 9, 1904, s. 77.

Architektura historicismu ve střední Evropě

Periodizace podle Renate Wagner-Rieger:

- romantický historicismus, 1830-1860
- přísný historicismus, 1850-1880
- pozdní historicismus a secese, 1880-1914

romantický historicismus
přestavba zámku Lednice
1846-1858

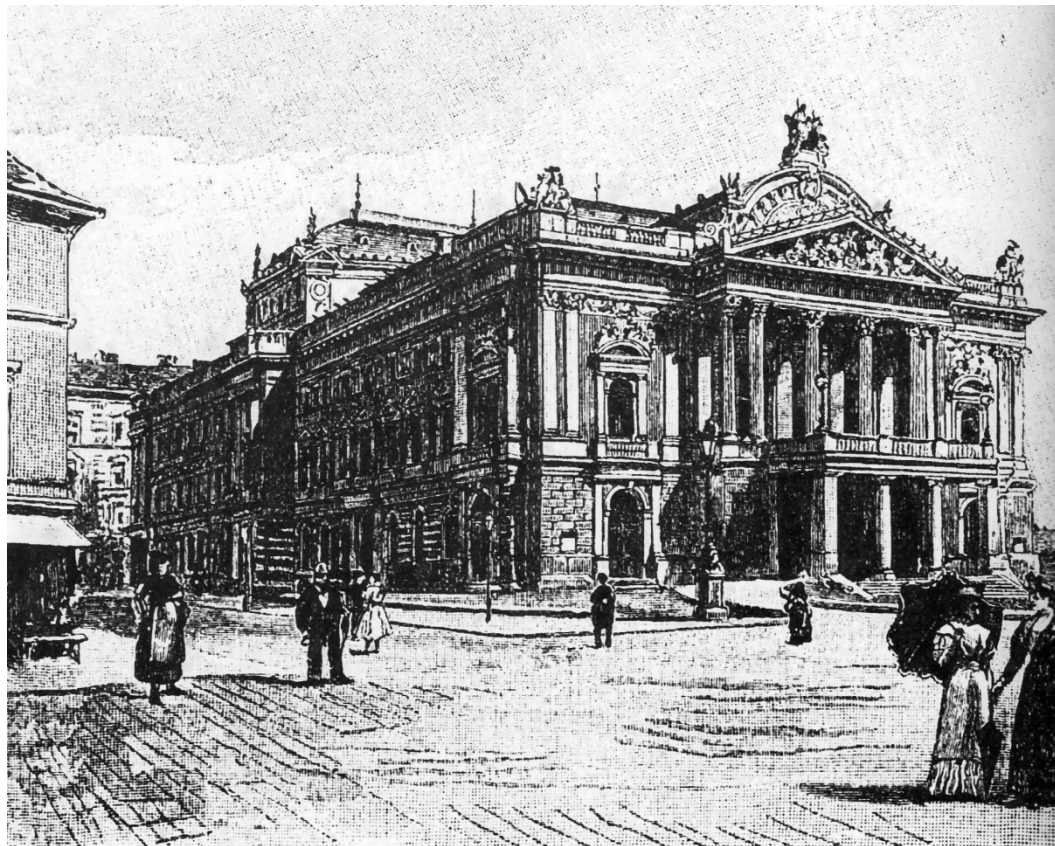
přísný historicismus

Theofil Hansen, Besední dům v Brně, 1871-1873

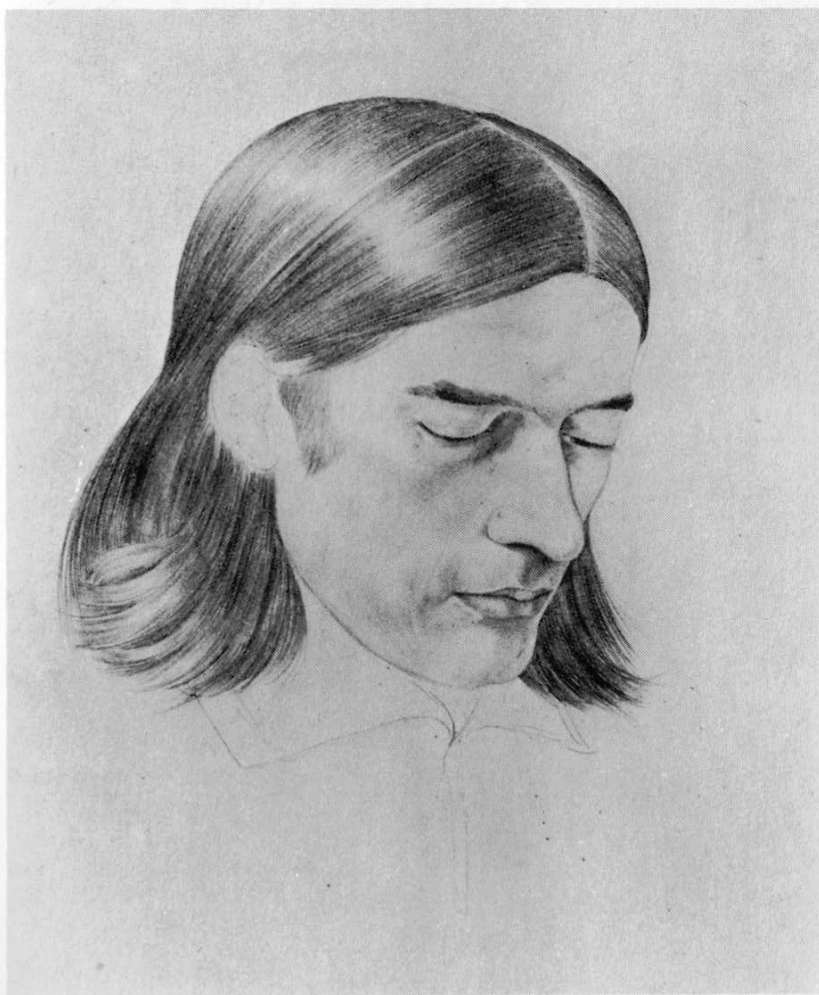
pozdní historicismus
F. Fellner a H. Hellmer ml.,
Mahenovo divadlo v Brně,
1881-1882

Nazaréni

- 1809 šest studentů vídeňské akademie založilo Spolek sv. Lukáše, k nim se postupně přidali další přívrženci, část z nich zůstala ve Vídni a někteří odešli do Říma, kde se usadili ve františkánském klášteře S. Isidoro
- název se odvozuje podle vlasů „alla Nazzarena“ – stylizace do podoby Krista a jeho pokračovatelů
- první výtvarná skupina v novodobých dějinách, jejím cílem byla obnova církevního umění a kolektivní způsob života a práce
- vlivy: romantická literatura, staří mistři – Dürer, italští primitivové (Giotto, Piero della Francesca), Raffael, klasicistní krajinomalba aj.
- Po 1818 rozšíření stylu do Německa a Rakouska, hlavní díla vznikají ve 20.-50. letech 19. stol.

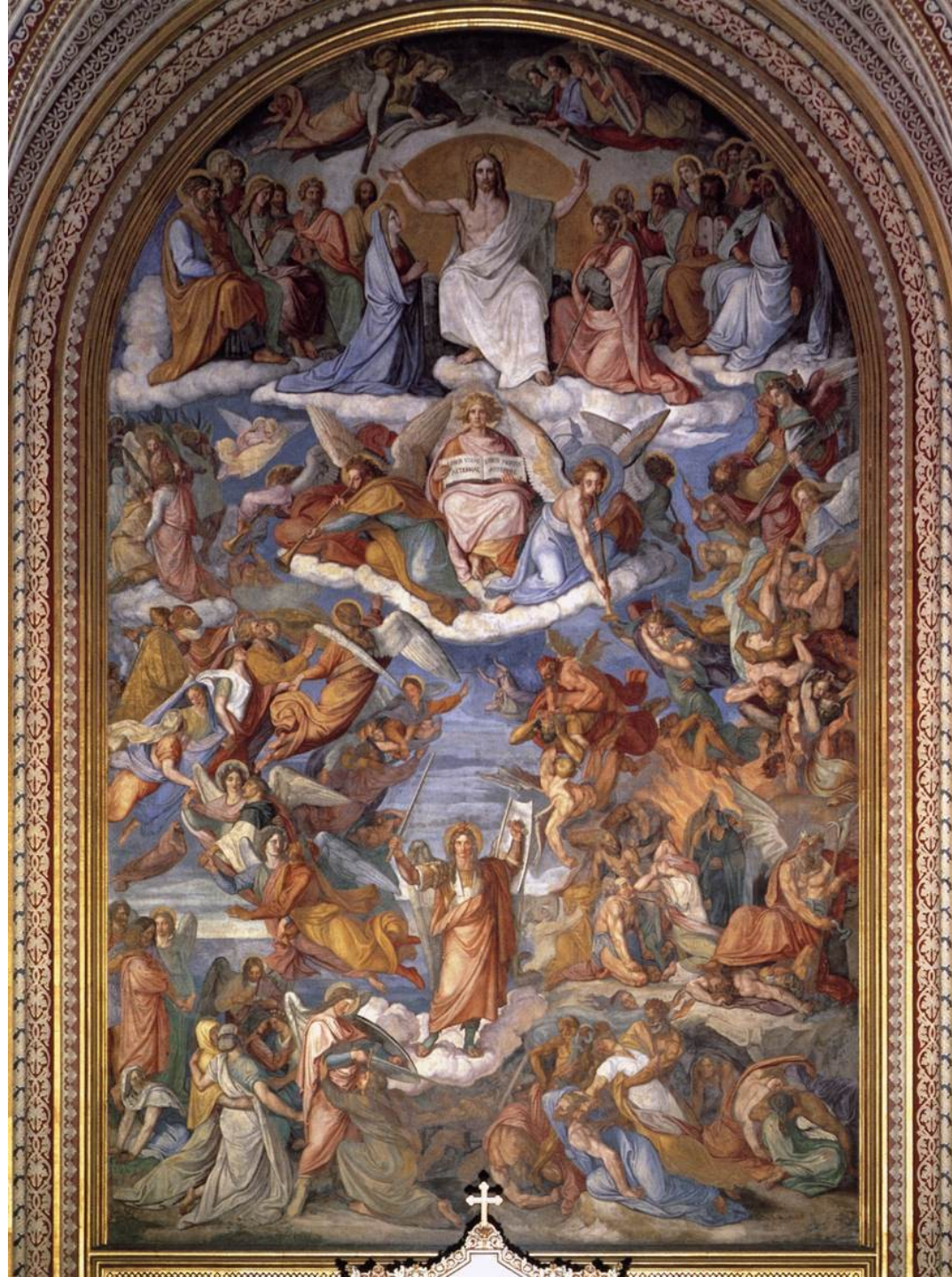
Carl Philipp Fohr, Podobizna Friedricha
Overbecka, 1818 - Vlastní podobizna, 1816

Friedrich Overbeck, Italia a Germania, 1811-1828

Peter Cornelius,
Poslední soud,
1836-1839
Mnichov, kostel sv.
Ludvíka

Joseph von Führich, Cesta do Emauz, 1837

František Tkadlík, Sv. Václav a sv. Ludmila
při mši, 1837

Akademismus

Definice dle Romana Prahla: „umělecká teorie a praxe, rozšířená zvláště v 19. století, odvozující své postupy, ale i kritéria hodnocení výtvarného díla od uznávaných vzorů umění. (...) Akademismus úzce souvisel s doktrínou učitelů na akademiích.“

Společnost vlasteneckých přátel umění, zal. 1796. Tato společnost založila v roce 1799 Akademii výtvarných umění v Praze.

Josef Matyáš Trenkwald, Bitva u Lipan roku 1434, IX.
scéna z cyklu nást. maleb z českých dějin, 1850.
Praha, Letohrádek královny Anny

Salónní umění

Salon – výstava umění pořádaná v Paříži pravidelně od r. 1737, zprvu tamní Akademií (od r. 1667 nikoli výroční). Později se umělecké výstavy pro veřejnost konaly pravidelně a jejich význam rostl (v Praze od 1821, název salon užíván od konce 19. st.)

Definice dle Romana Prahla: s.u. bylo především uměním pro měšťanský salon, úspěšní byli ti umělci, kteří se uměli přizpůsobit vkusu kupujícího publika a rozvinout dekorativní efekty díla. S.u. bylo středním proudem dobové produkce - mezi oficiálními konvencemi a nekonvenčními přístupy.

Salónní malba
Thomas Couture, Římané v době dekadence, 1847

Salónní malba
Hans Makart, Jaro, 1883-1884

Salónní malba
Vojtěch Hynais, Paridův soud, 1893

Program realistického malířství

Gustave Courbet, předmluva ke katalogu samostatné výstavy, 1855

- „...ukázat lidu pravé dějiny prostřednictvím pravého malířství... Pravými dějinami mám na mysli historii oproštěnou od nadlidských zásahů, které vždy převracely mravní smysl a pošlapávaly individuum.“
- „...být schopen převést mravy, myšlenky, charakter mé doby podle mého úsudku, nebýt pouze malířem, ale navíc člověkem; řečeno jedním slovem – mým cílem je provozovat živé umění.“

Gustave Courbet, Štěrkaři, 1849

Gustave Courbet, Pohřeb v Ornans, 1850-1851

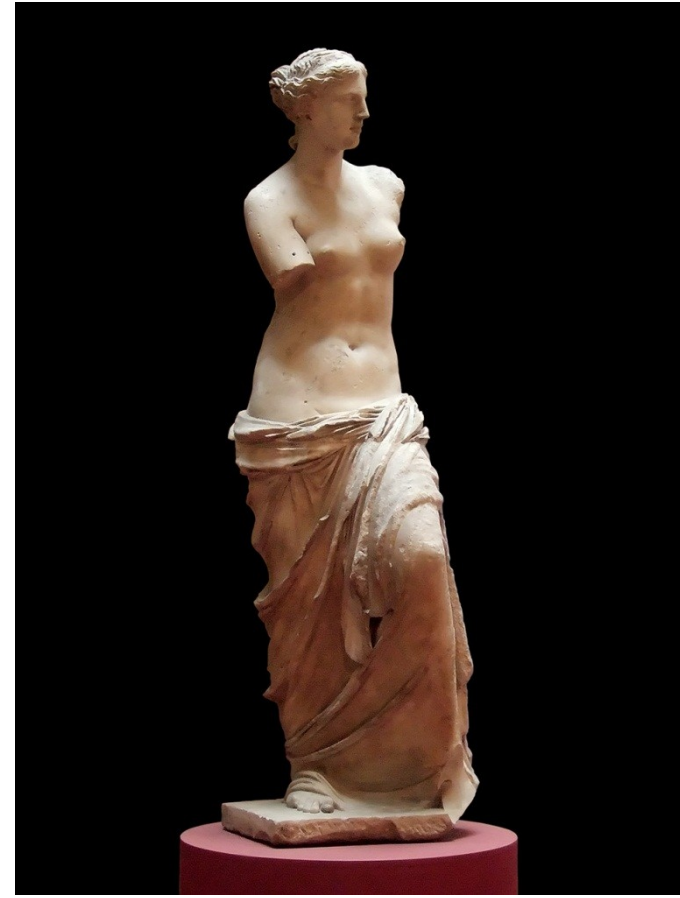
G. Courbet
Koupání
1853

G. Courbet
Koupání
1853

Ke kritice
Théophila
Gauthiera

Venuše
Milétská
(nález 1820)

Gustave Courbet, Ateliér, 1855

Gustave Courbet, Slečny na břehu Seiny, 1857

Barbizonská škola

založena 1848, zaměřena na plenérovou malbu krajiny

Théodore
Rousseau
Brod (Tůně)
cca 1850

Jean-François Millet, Sběračky klasů, 1857

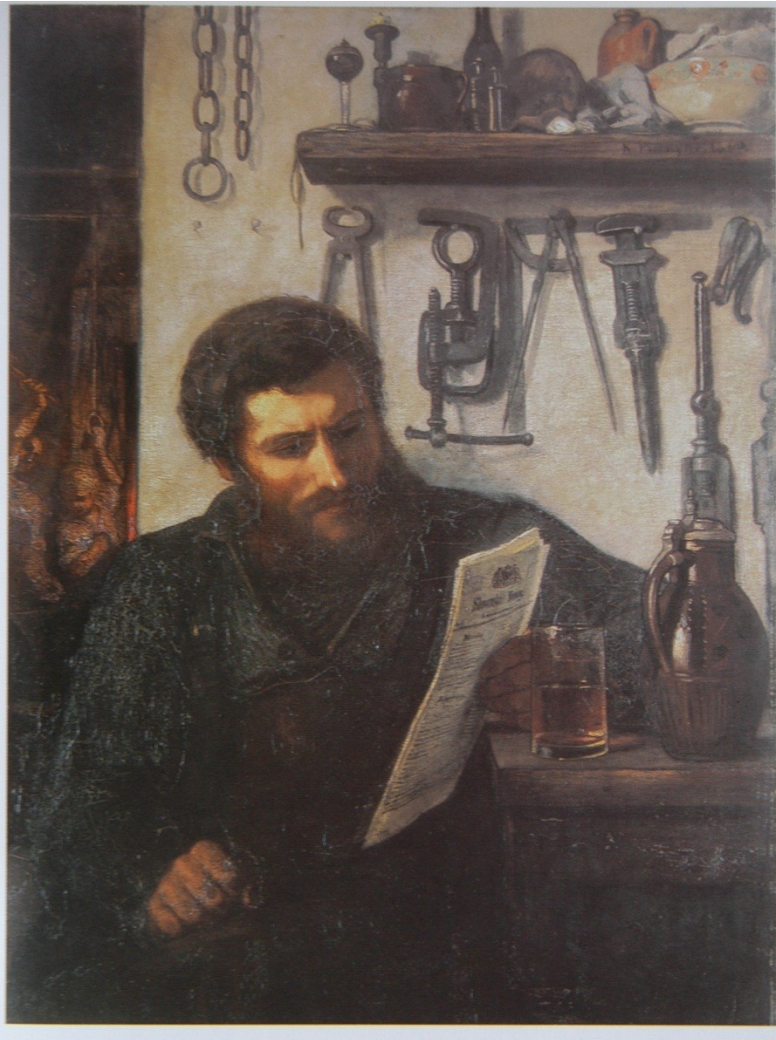
Jean-François Millet, Klekání (Angelus), 1859

Salvador Dalí, Reminescence
Archeologique de l'Angelus de Millet, 1935

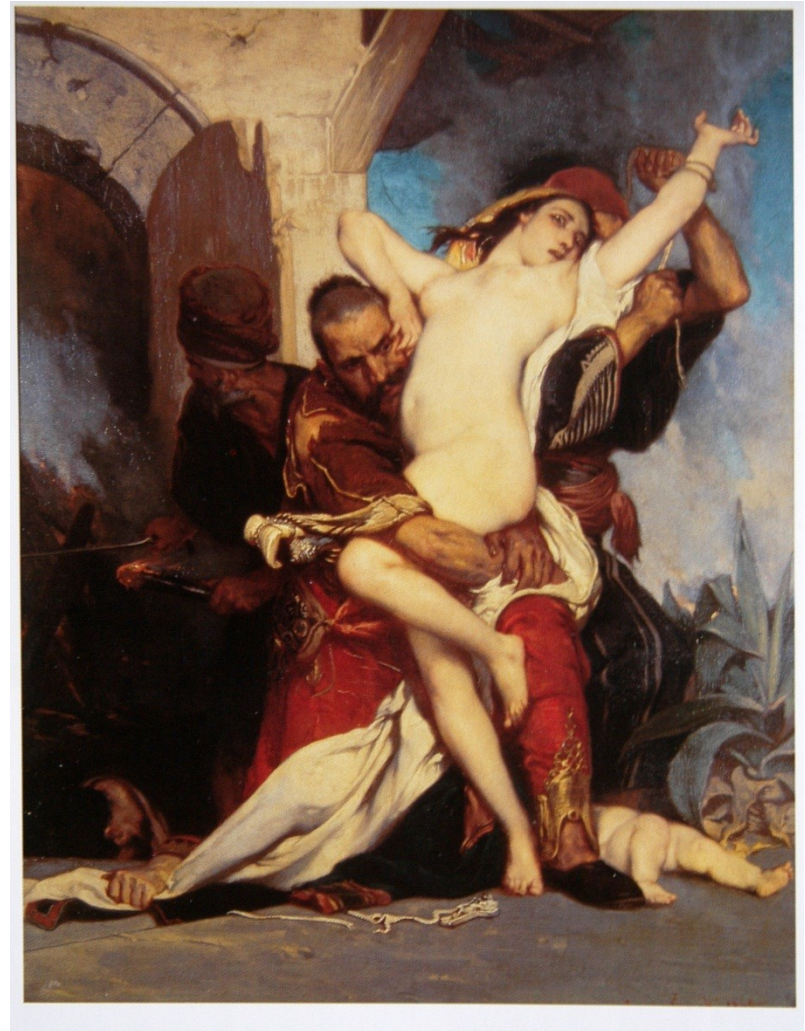

Realistická malba v Čechách – Karel Purkyně
Podobizna kováře Jecha, 1860
Podobizna rodiny řezbáře Vorlíčka, 1859-60

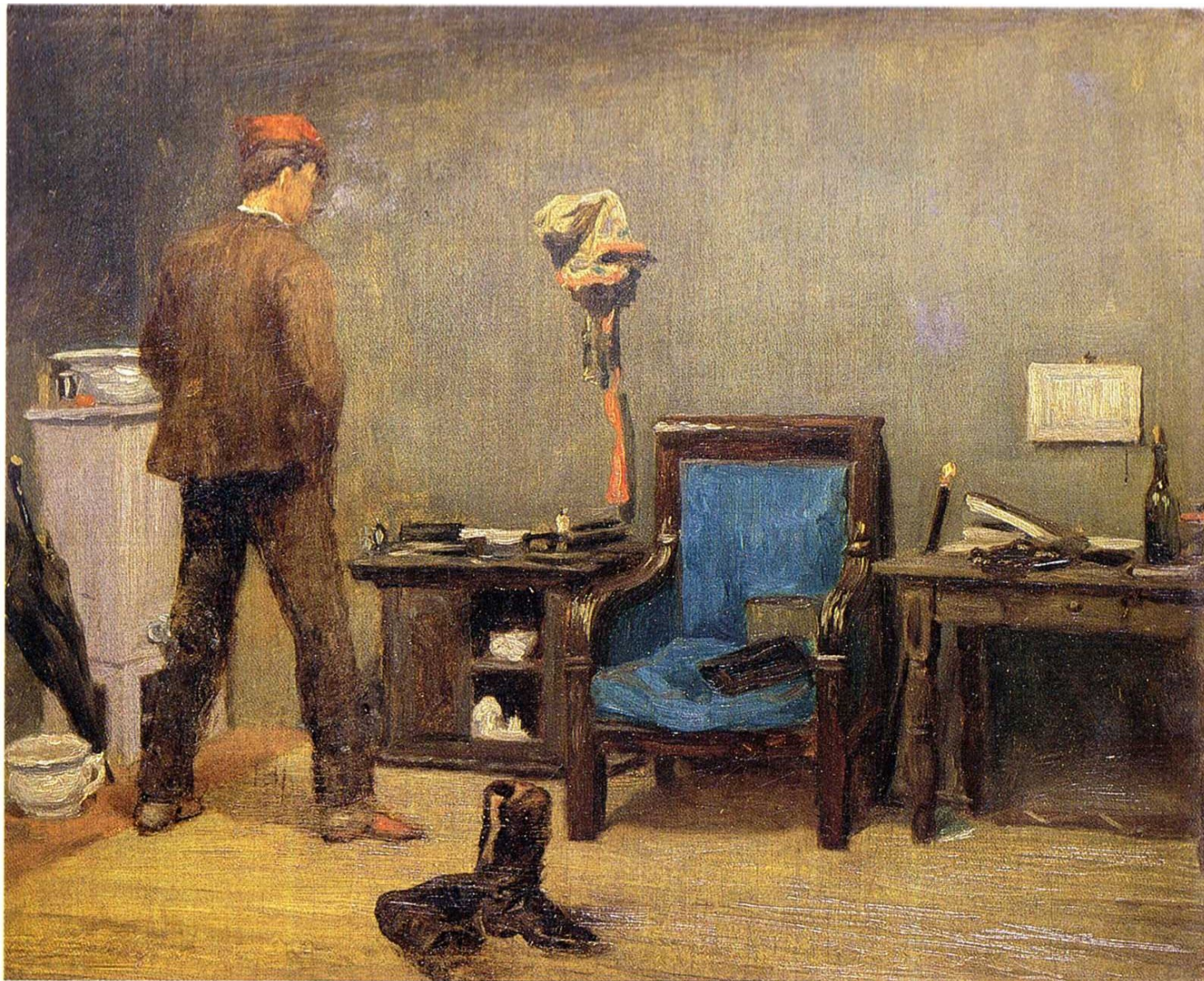

Podněty realismu a romantismu u „salónního malíře“ Jaroslava Čermáka

Rybář s chlapcem na lodi, 1857 – Únos Černohorky, 1865

Soběslav Hypolit Pinkas, V ateliéru, 1854

Prerafaelité

- *Preraphaelite Brotherhood* zal. v Londýně r. 1848 v okruhu nespokojených studentů Královské akademie.
- K zakladatelům patřili John Everett Millais, William Holman Hunt a Dante Gabriel Rossetti.
- Bratrstvo jako umělecká komunita existovalo do 1853 (1855), prerafaelitské umělecké postupy jsou však uplatňovány až do konce 19. století.
- Návrat před Rafaela, tedy k italským a nizozemským primitivům.
- Věrnost přírodě („true to nature“) – John Ruskin.
- Literární inspirace (Dante, Milton, Shakespeare, Keats aj.), studium bible, vlastní literární tvorba.
- V okruhu Rossettiho později rozvíjen estetismus.

John Everett Millais, Kristus v domě svých rodičů, 1849-1850

John Everett Millais, *Ofélie*, 1851-1852

William Holman Hunt, Naše anglické pobřeží
(Ztracená ovce), 1852

William
Holman Hunt,
Probuzené
svědomí,
1853

Dante Gabriel
Rossetti
Beata Beatrix
cca 1864-1870

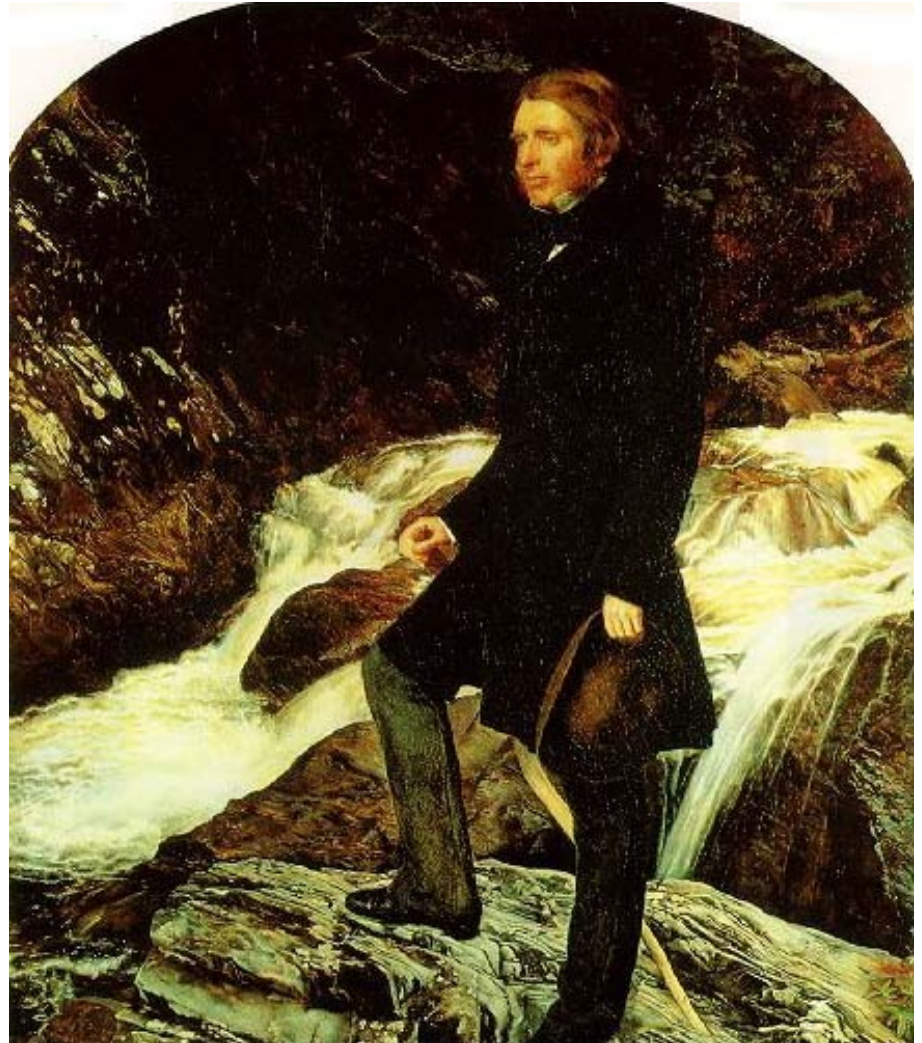
Edward Burne-Jones
Očarování Merlina
1874

Hnutí Arts and Crafts

- Odpor k průmyslové revoluci a k eklektickému pojetí stylovosti
- Reforma etických hodnot, společenského uspořádání, designu
- Program hnutí formulovali a naplňovali John Ruskin, William Morris (a další)
- Největší rozmach hnutí: cca 1880-1910 ve Velké Británii a v USA
- Podrobněji v prezentaci Dr. D. Koudelkové

J. E. Millais, John Ruskin,
1853-1854

Augustus Welby Pugin, Kontrasty neboli
Paralela mezi vznešenými stavbami středověku
a odpovídajícími stavbami dnešní doby, 1840

William Morris, látka z tkané vlny
s motivy pávů a draků, 1878

E. W. Godwin a William Wyatt, Kredenc (ebenové
dřevo a japonský kožený papír), 1867

Philip Webb, Červený dům
Bexleyheath, Kent
1856-1859

James McNeil
Whistler,
Paví pokoj,
Dům Frederica
Leylanda v Lon-
dýně, 1876

Arthur Heygate Mackmurdo
/pozn.: zakladatel cechu Century Guild, 1882/
židle (mahagon a kůže), 1882
titulní list knihy, 1883

